

חידושים בכללי חשבונאות ודיווח

פרסומים של רשות ניירות ערך

**מסמך מענה לשאלות שכיחות מספר 1 (FAQ 1): גילוי נדרש
בפרק תיאור עסקי התאגיד ובדוח הדירקטוריון שבדוח רבעוני,
שהינו הדוח הכספי הראשון של התאגיד, הנערך בהתאם לתקני
דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)**

רקע

המעבר מדיווח בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח בהתאם לכללי דיווח כספי בינלאומיים (IFRS), עשוי להביא להשפעה על הנתונים הכספיים הנכללים בפרק תיאור עסקי התאגיד, אשר במקרים רבים עשויה להיות מהותית. תאגיד מדווח (תאגיד הכפוף לחוק ניירות ערך, התשכ"ח – 1968, ומחוייב לדווח על פי תקנותיו של חוק זה), המאמץ את תקני ה-IFRS במסגרת הדוחות הכספיים לתקופות המתחילות החל מיום 1 בינואר 2008, כנדרש בהתאם לתקן 29 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות – "אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)" (להלן – "תקן 29"), מביא לכך שהדוח הכספי הראשון שלו, הערוך לפי תקני ה-IFRS, יהיה דוח רבעוני. מאידך, הדוח התקופתי (השנתי) האחרון שפורסם על ידי תאגיד כאמור, אשר קדם לדוח הרבעוני האמור, כלל מידע כספי בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל ולא בהתאם ל-IFRS. מצב דומה יהיה אצל תאגיד, שיאמץ את ה-IFRS באימוץ מוקדם, כמתאפשר בתקן 29, באחד מהדוחות הרבעוניים שיפורסמו במהלך שנת 2007.

תקנה 8 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל - 1970 (להלן- "תקנות דוחות תקופתיים ומידיים") קובעת, כי יובא בדוח התקופתי, כמשמעו בתקנות אלו, תיאור התאגיד והתפתחות עסקיו כפי שחלו בשנה האחרונה, בהתאם לפרטים ולעקרונות שבתוספת לתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף, מבנהו וצורתו), התשכ"ט - 1969. כמו כן, קובעת תקנה 39 לתקנות האמורות, כי יובא בדוח הרבעוני, כמשמעו בתקנות אלו, כל שינוי או חידוש מהותיים אשר אירעו בעסקי התאגיד בכל עניין שיש לתארו בדוח התקופתי.

לפיכך, עולות השאלות הבאות:

- 1) מהו הגילוי הנדרש במסגרת הדוח הרבעוני, שהינו הדוח הכספי הראשון של החברה הנערך בהתאם לתקני ה- IFRS, בקשר עם תיאור עסקי התאגיד והתפתחות עסקיו, לאור המעבר לדיווח לפי תקני ה- IFRS?
- 2) מהו הגילוי הנוסף שיש ליתן בדוח הדירקטוריון המצורף לדוח הרבעוני, שהינו הדוח הכספי הראשון של החברה הערוך בהתאם לתקני ה- IFRS?

בחודש יוני 2007, פרסמה רשות ניירות ערך מסמך מענה לשאלות שכיחות מספר 1 (להלן- "FAQ1") בנוגע לגילוי הנדרש בפרק תיאור עסקי התאגיד ובדוח הדירקטוריון שבדוח רבעוני, שהינו הדוח הכספי הראשון של התאגיד, הנערך בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS). FAQ1 חל הן על תאגיד, שיאמץ לראשונה את תקני ה- IFRS בדוח הכספי לרבעון הראשון של שנת 2008, כמתחייב מתוקף תקן 29, והן על תאגיד, שיאמץ את תקני ה- IFRS באימוץ מוקדם - באחד הדוחות הרבעוניים שיפורסמו במהלך שנת 2007, כמתאפשר בתקן 29.

FAQ1 קובע, כי המעבר לדיווח כספי לפי תקני ה- IFRS והשפעותיו של המעבר הינם מידע מהותי, אשר על התאגיד לספק אודותיו גילוי במסגרת הדוח הרבעוני, ובכלל זה להתייחס להשלכותיו על נתוניה הכספיים של החברה.

FAQ1 מדגיש את החשיבות הרבה שבשמירה על עקביות ורציפות המידע המובא בפני המשקיע. עקביות ורציפות אלו עשויות להיפגם, ובהתאם, גם איכות המידע, כאשר הנתונים הכספיים עליהם מבוסס תיאור עסקי התאגיד בדוח הרבעוני, והנתונים הכספיים עליהם מבוסס תיאור עסקי התאגיד בדוח התקופתי האחרון, ערוכים בהתאם למערכות שונות של כללי חשבונאות.

לכן, בהתאם ל-FAQ1, יש לכלול בפרק תיאור עסקי התאגיד בדוח הרבעוני, שהינו הדוח הכספי הראשון הערוך בהתאם לתקני ה-IFRS, גילוי כדלהלן:

1. אם כלל פרק תיאור עסקי התאגיד, במסגרת הדוח התקופתי האחרון, נתונים כספיים שדווחו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל בלבד, יכלול הדוח הרבעוני כל מידע החשוב למשקיע סביר בכדי להבין את פעילות התאגיד ואת השלכות המעבר לתקינה בינלאומית, לרבות:

א. מידע בדבר תיאור התאגיד והתפתחות עסקיו לשנה שהסתיימה במועד הדוח התקופתי. המידע כאמור יינתן בהקשר לחלקים מתוך פרק עסקי התאגיד, שהשפעת המעבר לדיווח לפי תקני ה-IFRS עליהם היא מהותית; זאת תוך הכללת מידע כספי לאותה תקופה, הערוך בהתאם לתקני ה-IFRS.

ב. מידע אודות כל שינוי או חידוש מהותיים אשר אירעו בעסקי התאגיד בתקופה שתחילתה מועד הדוח התקופתי וסיומה מועד הדוח הכספי ביניים; זאת תוך הכללת מידע כספי לאותה תקופה, הערוך בהתאם לתקני ה-IFRS.

2. אם כלל פרק תיאור עסקי התאגיד, במסגרת הדוח התקופתי האחרון, בנוסף לנתונים כספיים שדווחו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל, גם הסברים כמותיים בדבר השפעת המעבר לדיווח לפי תקני ה-IFRS על אותם נתונים, יינתן בדוח הרבעוני המידע האמור בסעיף 1ב' לעיל, ולא יידרש המידע האמור בסעיף 1א' לעיל.

בנוסף לאמור לעיל בנוגע לפרק תיאור עסקי התאגיד, קובע FAQ1, כי בדוח הדירקטוריון, המצורף לדוח הרבעוני, שהינו הדוח הכספי הראשון של החברה הערוך לפי תקני ה- IFRS, יינתנו, בנוסף לדרישות הגילוי הרגילות בדבר עניינים שיש להתייחס אליהם בדוח הדירקטוריון, הסברים באשר להשפעת המעבר לדיווח בהתאם לתקני ה- IFRS על המצב הכספי, תוצאות הפעילות, הנזילות ומקורות המימון של החברה, לרבות הסברים בנוגע לשינויים מהותיים שחלו במגמות המשתקפות בדוחות הכספיים, בעקבות המעבר.

מסמך מענה לשאלות שכיחות מספר 3 (FAQ 3): הצורך בביאור התאמה בתאגיד מדווח, המדווח לראשונה בישראל לפי תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS), ואשר במקביל לדיווחיו בישראל דיווח בחו"ל לפי תקני IFRS

רקע

תקן חשבונאות מספר 29, אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) (להלן - "תקן 29") של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות קובע, כזכור, כי תאגידים הכפופים לחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968 (להלן - "חוק ניירות ערך"), ומדווחים לפיו (להלן - תאגידים מדווחים)¹ ידרשו לערוך את דוחותיהם הכספיים לפי תקני IFRS לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר 2008 (מועד המעבר לדיווח לפי תקני IFRS במקרה זה הינו ה- 1 בינואר 2007). תקן 29 אף אפשר לתאגידים מדווחים לאמץ מוקדם את תקני ה- IFRS, החל מהדוחות הכספיים שיפורסמו לאחר 31 ביולי 2006.

¹ למעט חברות, שתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים של תאגיד חוץ), התשס"א-2000 חלות עליהן, ואשר דוחותיהם הכספיים ערוכים שלא בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים (GAAP) בישראל.

לפי תקן 29, האימוץ לראשונה של תקני ה-IFRS יתבצע בהתאם להוראות IFRS 1 - "אימוץ לראשונה של תקני IFRS" (להלן - "IFRS 1"). לפי IFRS 1, על תאגיד, שעובר לדיווח לפי תקני ה-IFRS, להסביר, כיצד השפיע המעבר מדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים קודמים לדיווח לפי תקני ה-IFRS על מצבו הכספי, תוצאות פעולותיו ותזרימי המזומנים שדווחו על ידיו. IFRS 1 מפרט גם את מתכונת הביאור שנדרש להיכלל במסגרת הדוחות הכספיים הראשונים של התאגיד הערוכים לפי תקני ה-IFRS, אשר יכלול את השפעות המעבר האמורות לדיווח לפי תקני ה-IFRS.

כשלב מקדים לדרישות הדיווח הנ"ל, מחייב תקן 29 שתאגיד מדווח אשר יערוך את דוחותיו הכספיים לפי IFRS לראשונה לתקופות המתחילות החל מיום 1 בינואר 2008, יכלול בביאור בדוחותיו הכספיים השנתיים לשנה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2007 (אשר יהיו ערוכים לפי כללי החשבונאות המקובלים בישראל) את נתוני המאזן ליום 31 בדצמבר 2007 ואת נתוני דוח רווח והפסד לשנה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2007, לאחר שיושמו לגביהם כללי ההכרה, המדידה וההצגה של תקני ה-IFRS.

מסמך מענה לשאלות שכיחות מספר 3 (FAQ 3):

בחודש יולי 2007, פרסמה רשות ניירות ערך את מסמך מענה לשאלות שכיחות מספר 3 (להלן - "FAQ3").

FAQ3 דן במקרה של חברה ציבורית, שניירות הערך שלה רשומים למסחר הן בבורסה לניירות ערך בתל-אביב והן בבורסה בחו"ל, אשר החל ממועד הרישום שלה למסחר היא מפרסמת דוחות כספיים בישראל, הערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל, וכן מפרסמת דוחות כספיים בחו"ל, בשפה האנגלית, הערוכים בהתאם לתקני ה-IFRS (יצוין כי אין מדובר בחברה שפרק ה' 3 לחוק ניירות ערך חל עליה ("חברה דואלית"), אלא בחברה שהינה תאגיד מדווח כהגדרתו בחוק ניירות ערך).

FAQ3 דן בשאלות הבאות:

1. מהו מועד המעבר לדיווח לפי תקני IFRS של החברה האמורה לצורך הדיווח בישראל?
2. האם החברה האמורה נדרשת לכלול בדוחותיה הכספיים המדווחים בישראל ביאור על השפעת המעבר מדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לדיווח לפי תקני ה-IFRS על ההון העצמי (לרבות השפעה על הנכסים וההתחייבויות) והרווח והפסד (להלן – "ביאור התאמה")?
3. במידה ונדרש ביאור התאמה - לאילו תקופות יש להתייחס בביאור ההתאמה האמור?

להלן עיקרי התשובות לשאלות האמורות המפורטות ב-FAQ3:

בהקשר למועד המעבר, מבהיר FAQ3, כי IFRS 1 קובע מיהו "מאמץ לראשונה" ומהו "מועד המעבר"², וכי קביעה כאמור יכולה להיעשות פעם אחת בלבד. בהתאם, המועדים שנקבעו כמועד המעבר ומועד האימוץ לראשונה ישמשו בסיס לכל דיווח של החברה המאמצת, ללא תלות בשאלה היכן פורסם הדיווח האמור.

לפיכך, בעת הפרסום לראשונה בישראל של דוחות כספיים הערוכים לפי תקני ה-IFRS, החברה הנדונה אינה נחשבת ל"מאמץ לראשונה", כהגדרתו ב-IFRS 1, ולא יחול שינוי ב"מועד המעבר" שלה לדיווח לפי תקני ה-IFRS, לעניין הדיווח בישראל; היינו, מועד זה הינו מועד המעבר כפי שנקבע בדיווחי החברה בעבר, שדווחו בהתאם ל-IFRS.

באשר לביאור ההתאמה, מציין FAQ 3 כי הדוחות הכספיים שצפויה החברה הנדונה לפרסם בישראל בהתאם לתקני ה-IFRS אינם הדוחות הכספיים הראשונים שלה הערוכים לפי תקני ה-IFRS, ולכן IFRS 1 אינו חל עליהם. עם זאת, מכיוון שהדוחות

² בהתאם ל-IFRS 1, "מועד המעבר" הינו היום בו מתחילה התקופה המוקדמת ביותר המוצגת כמספרי השוואה בדוחות הכספיים הראשונים שנערכים בהתאם ל-IFRS. כמו כן, בהתאם ל-IFRS 1, "מאמץ לראשונה" הינה ישות שמציגה דוחות כספיים ראשונים שלה לפי תקני ה-IFRS.

הכספיים שפורסמו ויפורסמו בישראל עד ליום המעבר לדיווח לפי תקני IFRS ערוכים לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל, הרי שיש לספק לציבור בישראל את ההסברים האיכותיים והכמותיים על השפעת ההתאמה בין הדיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לבין הדיווח לפי תקני ה-IFRS.

יש לזכור, שהציבור בישראל נחשף לדוחות כספיים הערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל בלבד, כך שמנקודת ראותו, עברה החברה מבסיס דיווח אחד לבסיס דיווח אחר.

לכן, לצורך השמירה על עקביות ורציפות המידע המובא בפני המשקיע, ובהתאם, גם על איכות המידע, כאשר הנתונים הכספיים ערוכים בהתאם למערכות שונות של כללי חשבונאות, יש לכלול גילוי נאות אודות ההתאמה בין שתי המערכות השונות.

לפיכך, בהתאם ל-FAQ3, תכלול החברה הנדונה את כל המידע הנדרש למשקיע להבנת השפעות השינוי האמור, לרבות המידע שלהלן:

א. הכללת ביאור התאמה בין דיווח לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל לבין דיווח לפי תקני ה-IFRS, במסגרת הדוח השנתי האחרון שדווח בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל. ביאור ההתאמה יתייחס לנתוני אותה שנה, דהיינו- נתוני המאזן לתום אותה שנה ונתוני רווח והפסד לאותה שנה (במידה והדוח השנתי כבר פורסם, תפרסמו החברה בשנית ותכלול בו את ביאור ההתאמה האמור).

ב. פרסום הדוח הכספי השנתי האחרון והדוחות הכספיים הרבעוניים העוקבים שדווחו בחו"ל בהתאם לתקני ה-IFRS במסגרת דיווח מיידי, במקביל לפרסום בישראל של הדוחות הכספיים בהתאם לתקני ה-IFRS, וזאת על מנת להשלים את רציפות

המידע (ניתן לפרסם את הדוחות הכספיים בשפה בה פורסמו בחו"ל - השפה האנגלית).

ג. אין באמור כדי לגרוע ממתן מידע והסברים נלווים כנדרש בפרסומים אחרים, כדוגמת FAQ1 בדבר "גילוי נדרש בפרק תיאור עסקי התאגיד ובדוח הדירקטוריון שבדוח רבעוני שהינו הדוח הכספי הראשון של התאגיד הנערך בהתאם לתקני IFRS" ו-FAQ2 בדבר "הגילוי הנדרש בדוח דירקטוריון לרבעון המסתיים ביום 30 ביוני 2007 בקשר עם השפעות כמותיות של המעבר לתקני IFRS".

ביאור ההתאמה, כמתואר לעיל, יכלול את הפרטים הנדרשים בסעיף 39 ל- IFRS 1 (תוך הבחנה בין תיקון טעויות לבין השפעת שינויים במדיניות החשבונאית) לתקופות המצוינות בסעיפים הנ"ל, כאילו נחשבה החברה כ"מאמץ לראשונה".

בנוסף, דורש FAQ3, שחברה ציבורית, שניירות הערך שלה רשומים למסחר הן בבורסה לניירות ערך בתל-אביב והן בבורסה בחו"ל, המדווחת בחו"ל בהתאם לתקני ה- IFRS, ואשר בדוח הכספי הרבעוני ליום 30 ביוני 2007 טרם עברה בישראל לדיווח בהתאם לתקני ה- IFRS, תצרך לדוח הרבעוני שלה ליום 30 ביוני 2007 (אשר בדוח הדירקטוריון הנלווה אליו נדרש גילוי כמותי ואיכותי על השפעת המעבר לדיווח בהתאם ל- IFRS) את הדוחות הכספיים האחרונים הערוכים בהתאם לתקני ה- IFRS, כפי שפורסמו במסגרת דיווחי החברה בחו"ל.

מסמך מענה לשאלות שכיחות מספר 4 (FAQ 4): שינוי אומדנים חשבונאיים ותיקון טעויות אגב המעבר לדיווח על פי תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)

רקע

לפי תקן 29 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות- "אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)" (להלן – "תקן 29"), האימוץ לראשונה של ה- IFRS יתבצע בהתאם להוראות IFRS 1, אימוץ לראשונה של תקני IFRS (להלן – "IFRS 1"), המחייב אימוץ למפרע של כל תקני ה- IFRS העדכניים ביותר, למעט הקלות ואיסורים מסוימים בהקשר להוראות הכרה ומדידה. IFRS 1 מפרט גם את מתכונת הביאור שנדרש להיכלל במסגרת הדוחות הכספיים הראשונים של התאגיד הערוכים לפי תקני ה-IFRS, אשר יכול את השפעות המעבר האמורות לדיווח לפי תקני ה-IFRS.

המעבר מדיווח לפי כללי חשבונאות ישראליים לדיווח לפי תקני ה- IFRS, טומן בחובו אתגרים רבים, הן בנוגע ליישום תקני ה- IFRS למפרע, והן בנוגע לזיהוי וכימות הפערים בין כללי החשבונאות הישראליים שישומו בדוחות הכספיים לבין יישום תקני ה- IFRS בדוחות אלה.

אחד האתגרים האמורים הינו ההתמודדות עם שינויי אומדנים חשבונאיים וטעויות שעשויים להתגלות אגב תהליך המעבר.

בהתאם לסעיף 31 ל- IFRS 1, "אומדנים של ישות לפי תקני IFRS במועד המעבר לתקני IFRS¹ יהיו עקביים עם האומדנים שבוצעו לאותו מועד לפי כללי חשבונאות מקובלים קודמים (לאחר תיאומים על מנת לשקף הבדלים כלשהם במדיניות חשבונאית), אלא אם קיימת ראייה אובייקטיבית לכך שאומדנים אלה היו מוטעים".

¹ בהתאם ל- IFRS 1, "מועד המעבר" הינו היום בו מתחילה התקופה המוקדמת ביותר המוצגת כמספרי השוואה בדוחות הכספיים הראשונים שנערכים בהתאם ל- IFRS.

תקן חשבונאות בינלאומי מספר 8, "מדיניות חשבונאית, שינויי אומדנים חשבונאיים וטעויות" (להלן - "IAS 8") מגדיר **שינוי אומדן חשבונאי** כהתאמה של ערכם הפנקסני של נכס או התחייבות, או של הצריכה התקופתית של נכס, הנובעת מהערכה של המצב הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות ושל ההטבות והמחויבויות העתידיות הצפויות לנבוע בנוגע אליהם. שינויים באומדנים חשבונאיים נובעים ממידע חדש או מהתפתחויות חדשות, ובהתאם, אינם בגדר תיקוני טעויות.

טעויות של תקופות קודמות מוגדרות ב- IAS 8 כהשמטות ואי דיוקים בדוחות הכספיים של הישות לתקופה קודמת אחת או יותר, הנובעים מאי-שימוש או משימוש לא נכון במידע מהימן, אשר:

- א) היה קיים כאשר דוחות כספיים לתקופות האמורות אושרו לפרסום; וכן
- ב) היה ניתן לצפות, באופן סביר, שיושג ויילקח בחשבון בעת הכנת והצגת אותם דוחות כספיים.

טעויות אלו כוללות השפעות של טעויות מתמטיות, טעויות ביישום מדיניות חשבונאית, אי-שימת לב לעובדות או פירוש לא נכון שלהן, והונאה.

נשאלת השאלה - האם רשאית חברה, אגב המעבר לדיווח לפי תקני ה- IFRS, לשנות אומדנים חשבונאיים אשר נקבעו על ידה טרם המעבר לדיווח לפי תקני ה- IFRS, בהתאם לכללי חשבונאות ישראליים מקובלים? ואם כן, מתי רשאית היא לעשות כן?

בחדש אוגוסט 2007 פרסמה רשות ניירות ערך את מסמך מענה לשאלות שכיחות מספר 4 (FAQ 4): שינוי אומדנים חשבונאיים ותיקון טעויות אגב המעבר לדיווח על פי תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) (להלן - "FAQ4").

להלן עיקרי FAQ4:

FAQ 4 קובע, כי חברה, העורכת את דוחותיה הכספיים הראשונים הערוכים בהתאם לתקני ה- IFRS, לא תשנה, אגב המעבר, אומדנים חשבונאיים שנקבעו על ידה טרם

המעבר, בהתאם לכללי חשבונאות ישראלים, למעט מקרה בו מתחייב הדבר עקב קיומם של הבדלים בין תקני ה-IFRS לכללי חשבונאות ישראלים, או מקרה בו קיימות ראיות אובייקטיביות לכך שאומדנים אלה מהווים טעות (ראה/י סעיף 31 ל-IFRS 1, המתואר לעיל).

במקרה בו אומדן חשבונאי, אשר נקבע על ידי החברה בעבר, בהתאם לכללי ההכרה והמדידה הישראליים, סותר את כללי ההכרה והמדידה בהוראות תקני ה-IFRS (מקום בו קיימים הבדלים בין כללי החשבונאות הישראליים לתקני ה-IFRS), תשנה החברה את האומדן החשבונאי על מנת להתאימו להוראות תקני ה-IFRS. האומדן החדש, לאחר השינוי כאמור, ישקף את התנאים הכלכליים ששררו במועד המעבר (לרבות תנאי שוק כדוגמת שיעורי ריבית, שערי חליפין של מטבע חוץ ומחירי שוק של נכסים). החברה לא תעשה שימוש במידע חדש שלא היה ברשותה במועד המעבר, לצורך קביעת האומדן החדש².

במידה והאומדן החדש מהווה למעשה תיקון של טעות שבוצעה טרם מועד המעבר, תטפל החברה בתיקון כאמור כבתיקון טעות בהתאם להוראות IAS 8³. בהתאם לסעיף 41 ל-IFRS, במסגרת ביאור ההתאמה בין ההון העצמי והרווח או הפסד, שדווחו בהתאם לכללי חשבונאות ישראלים מקובלים, לבין ההון העצמי והרווח או הפסד המדווחים בהתאם לתקני ה-IFRS, יינתן גילוי להשפעת תיקון הטעות בנפרד מהשפעת שינוי המדיניות החשבונאית אגב המעבר לדיווח לפי תקני ה-IFRS.

בנוסף, קובע FAQ4, כי במקרה של תיקון טעות כדלעיל, תפרסם החברה מחדש את דוחותיה הכספיים האחרונים, הערוכים בהתאם לכללי חשבונאות ישראלים, שיותאמו בדרך של הצגה מחדש (Restatement), על מנת לשקף בהם, למפרע, את תיקון הטעות כאמור.

² איסור השימוש במידע חדש לצורך עריכת אומדנים למועד המעבר - קרי - איסור על "ראיה לאחור" - Hindsight - הינו אחד החריגים ליישום למפרע של תקני ה-IFRS, כאמור בסעיף 26 של IFRS 1.
³ בהתאם ל-IAS 8 תטופל תיקון טעות מהותית, באופן עקרוני, בדרך של הצגה מחדש, באופן ובסייגים המפורטים בתקן האמור.

החלטה 2-10 של סגל רשות ניירות ערך: הטיפול בעסקאות של צירופי עסקים תחת אותה שליטה

רקע

בחודש דצמבר 2006, פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 23 - "הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל השליטה בה" (להלן - "תקן 23"). תקן 23 קובע, כי נכסים והתחייבויות שלגביהם בוצעה עסקה בין ישות לבין בעל השליטה בה¹ ימדדו במועד העסקה לפי שווים ההוגן. בהתאם, עשוי להיווצר בגינם רווח או הפסד בספרי המעביר.

הוראות תקן 23, המעגנות, כאמור, מדידה של פריטים במסגרת עסקה בין ישות לבין בעל שליטה בה לפי שווי הוגן, החליפו הוראות העוסקות במדידת פריטים כאמור בתקנות ניירות ערך (הצגת פעולות בין תאגיד לבין בעל שליטה בו בדוחות כספיים), התשנ"ו-1996 (להלן - "התקנות"), אשר לפיהן נמדדו פריטים אלה לרוב לפי ערכם בספרי המעביר, ולא הוכר בגינם רווח או הפסד.

התקנות במתכונתן הקודמת דנו בארבעה סוגי התקשרות בין תאגיד לבין בעל שליטה בו: (1) נטילת התחייבות, שיפוי וויתור; (2) התקשרות המשך בתמורה שונה; (3) הלוואה ושטר הון ו- (4) העברת נכס.

בחודש מרס 2007, תוקנו התקנות באופן שלמעשה ביטל את מרבית הוראותיהן והשאיר על כנה רק את ההוראה בדבר התקשרות המשך בתמורה שונה.

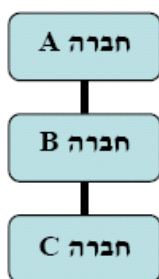
¹ "בעל שליטה" מוגדר בתקן 23 כמי שמחזיק באמצעי שליטה בישות (זכויות הצבעה באסיפה כללית או בגוף בעל סמכויות דומות או זכויות למיני הדירקטורים של הישות או המנכ"ל שלה), אשר מקנים לו שליטה באותה ישות (קרי, מקנים לו את הכח לקבוע [The power to govern] את המדיניות הפיננסית והתפעולית של הישות, כדי להפיק הטבות מפעילויותיה), לרבות ישות שבשליטתו.

תקן 23 אינו חל על עסקה של צירוף עסקים (עסקה או אירוע אחר בהם רוכש מקבל שליטה בעסק² אחד או יותר) תחת אותה שליטה.

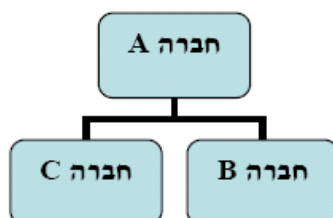
בחודש אפריל 2007, פרסמה רשות ניירות ערך את החלטה 2-10 של סגל רשות ניירות ערך: "הטיפול בעסקאות של צירופי עסקים תחת אותה שליטה" (להלן – "ההחלטה"). ההחלטה דנה בטיפול החשבונאי בעסקאות של צירופי עסקים, בהם כל הישויות המצורפות נשלטות על-ידי אותו בעל שליטה, הן לפני הצירוף והן לאחריו, ואותה שליטה אינה זמנית – עסקות שכאמור אינן בתחולת תקן 23. ההחלטה תיושם בדוחות כספיים, הערוכים על-פי כללי חשבונאות מקובלים בישראל, המתייחסים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר 2007 או לאחר מכן.

להלן המחשה גראפית לעסקה מסוג זה, בה חברה A שולטת בחברות B ו-C הן לפני צירוף העסקים והן לאחריו:

לאחר העסקה:

טרם העסקה:

² עסק - Business (להבדיל מנכס) מוגדר בתקן 23 כמערכת משולבת של פעילויות ונכסים המופעלים ומנוהלים במטרה לספק תשואה למשקיעים, או דיבידנדים, מחירים מוזלים או הטבות כלכליות אחרות באופן ישיר ויחסי לבעלים, לחברים או למשתתפים (הגדרה זו לקוחה מתקן דיווח כספי בינלאומי מספר 3, צירופי עסקים (IFRS 3, Business combinations)).

עיקרי ההחלטה

עסקות של צירופי עסקים תחת אותה שליטה תטופלנה על-ידי הישות הרוכשת בשיטה הדומה לשיטת איחוד העניין (Pooling of interests)³ ומוכרת בשם "As Pooling". השיטה תיושם בהתאם לעקרונות הבאים (המבוססים, בין היתר, על פרסומים רלוונטיים בתקינה האמריקנית והאנגלית⁴, וכן דומים במהותם לכללי החשבונאות שהיו נהוגים בנושא בישראל, טרם כניסתו לתוקף של תקן 23, והתבססו, כאמור, על הוראות התקנות); עקרונות אלה ייושמו באופן אחיד בכל עסקה של צירוף עסקים תחת אותה שליטה:

א. הנכסים וההתחייבויות של הישות הנרכשת יוכרו לראשונה בדוחות הכספיים (המאוחדים) של הישות הרוכשת לפי ערכם הפנקסי בדוחות הכספיים (המאוחדים) של בעל השליטה ערב צירוף העסקים (אם נכסים והתחייבויות אלה לא הוצגו בדוחות הכספיים של בעל השליטה, או הוצגו שלא לפי כללי חשבונאות מקובלים, ירשמו נכסים והתחייבויות אלה בדוחות הכספיים של הישות הרוכשת לפי הערך בו היו מוצגים לו ערך בעל השליטה דוחות כספיים לפי כללי חשבונאות מקובלים).

ב. ההפרש בין התמורה שנקבעה בעסקה לבין הערך הפנקסי של הנכסים נטו של הישות הנרכשת יזקף להון העצמי.

ג. הדוחות הכספיים (המאוחדים) של הישות הרוכשת ישקפו את מצב העסקים ותוצאות הפעילות של הישות הרוכשת והישות הנרכשת, המאוחדות בדרך של צירוף העסקים, כאילו התבצע צירוף העסקים ביום בו נכנסו חברות אלו תחת אותה שליטה. בהתאם, אופן ההצגה כאמור, יקבל ביטוי הן בדוחות הכספיים (המאוחדים) של הישות הרוכשת, לתקופה הנוכחית והן במספרי ההשוואה לתקופות קודמות, אשר יוצגו מחדש, כדי לשקף את צירוף העסקים באופן זה.

³ שיטת איחוד העניין היתה מקובלת בעבר כטיפול חשבונאי בסוג מסוים של צירופי עסקים, ואולם היא בוטלה בשנים האחרונות על-ידי גופי התקינה.

⁴ בתקינה האמריקנית: APB 16, Business combinations, FAS 141, Business Combinations, EITF 90-5, Exchanges of Ownership Interests between Entities under Common Control. בתקינה האנגלית: FRS 6, Acquisitions and Mergers.

החלטה 12-3 של סגל רשות ניירות ערך: אומדן השווי ההוגן של אופציות לעובדים שאינן ניתנות למימוש במשך תקופת מסוימת

בחודש יולי 2007, פרסם סגל רשות ניירות ערך את החלטה 12-3: אומדן השווי ההוגן של אופציות לעובדים שאינן ניתנות למימוש במשך תקופת מסוימת (להלן – "ההחלטה").

להלן מובאים עיקרי ההחלטה:

רקע

ההחלטה דנה במקרה בו חברה הקצתה לעובדיה, במסגרת תכנית אופציות (להלן – "תוכנית האופציות"), אופציות לרכישת מניות החברה, ללא תמורה. החברה מטפלת באופציות שהוקצו לעובדים בדוחותיה הכספיים כעסקת תשלום מבוסס מניות המסולקת במכשירים הוניים, כהגדרתה בתקן חשבונאות מספר 24, "תשלום מבוסס מניות" של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות (להלן – "תקן 24").

בין היתר, כללה תוכנית האופציות את התנאים הבאים:

א. משך חיי האופציה, ממועד ההקצאה ועד מועד הפקיעה (להלן – "משך חיים חוזי"), הינו 5 שנים.

ב. העובדים זכאים לאופציות מיידית, ללא תקופת הבשלה כלשהי.

ג. האופציות אינן ניתנות להעברה, אלא במקרים חריגים (כדוגמת פטירת העובד).

ד. האופציות תהיינה חסומות למשך שנתיים לאחר ההקצאה (להלן – "תקופת החסימה"), בהן לא יהיו רשאים העובדים לממשן. החל מתום תקופת החסימה יהיה כל אחד מהעובדים זכאי לממש את כל האופציות שהוקצו לו, בכל עת ממועד זה ועד לתום משך החיים החוזי של האופציה.

במידת שוויון ההוגן של האופציות התבססה החברה על הערכת שווי, המבוססת על מודל בלק-שולס-מרטון (להלן – "מודל B&S"). לצורך הערכת השווי, הניחה החברה, כי משך החיים הצפוי של האופציה (התקופה ממועד ההקצאה ועד המועד בו האופציה צפויה להתממש) הינו 3 שנים, וכי יש לבצע ניכיון של 22.5% ביחס למחיר מניית הבסיס (שנקבע לפי שער מניית החברה בבורסה) בגין תקופת החסימה המוטלת על האופציות.

החברה נימקה את השימוש בניכיון ביחס למחיר מניית הבסיס בעובדה היותן של האופציות חסומות למשך שנתיים, וכן בכך שהן חסרות סחירות לחלוטין במשך תקופת החיים החוזית שלהן (5 שנים). מגבלות אלו, לטענת החברה, משפיעות על המחיר שהיה משולם עבור האופציות, בעסקה בתום לב בין קונה מרצון למוכר מרצון, ולכן עליהן לקבל ביטוי באומדן השווי ההוגן של האופציות, באמצעות ביצוע ניכיון ביחס למחיר מניית הבסיס.

ההחלטה

בהחלטה קובע סגל הרשות, כי לדעתו, אין להביא בחשבון את תקופת החסימה בחישוב שוויון ההוגן של האופציות שהוקצו על פי התוכנית המתוארת לעיל.

להלן יובאו עיקרי הנימוקים אשר פורטו בהחלטה:

מהאמור בתקן 24 עולה כי יש להביא בחשבון, בנסיבות הרלוונטיות, גורמים כמו מגבלת סחירות ו/או תקופת חסימה באמידת השווי ההוגן של מכשיריה ההוניים של הישות. עם זאת, קובע סגל הרשות כי ניתוח מעמיק של הוראות התקן וההנחות שעומדות בבסיסו (ראה/י להלן), מביא למסקנה כי במקרה המתואר לעיל, אין להביא את תקופת החסימה ומגבלת הסחירות בחשבון בעת חישוב השווי ההוגן. בהתאם לסעיף 17 לתקן 24, טכניקת ההערכה שתשמש את הישות במדידת השווי ההוגן של המכשירים ההוניים המוענקים צריכה לכלול **את כל הגורמים וההנחות** שמשותפים בשוק, הפועלים מרצון ובצורה מושכלת, היו שוקלים בקביעת המחיר.

אחת ההנחות שעומדות בבסיסו של מודל B&S, אשר בהתבסס עליו נמדד שוויין ההוגן של האופציות הנדונות, הינה כי האופציה תמומש במועד קבוע. כלומר, מודל זה אינו לוקח בחשבון אפשרות של מימוש האופציה במהלך משך החיים הצפוי שלה (מימוש מוקדם).

במקרה דנן, החברה העריכה כי משך החיים הצפוי של האופציות הינו 3 שנים מיום הקצאתן - תקופה קצרה ממשיך החיים החוזי של האופציות, אך ארוכה יותר מתקופת החסימה.

לאור האמור לעיל, היות שהמודל הנבחר מניח כי האופציות ימומשו במועד קבוע (במקרה זה – תוך 3 שנים ממועד הקצאתן) לאחר תום תקופת החסימה, ואינו מאפשר מימוש מוקדם יותר, הרי שאין להביא בחשבון את תקופת החסימה באומדן השווי ההוגן של האופציות כאמור.

לעמדה זו ניתן למצוא חיזוק בסעיף ב' 8 לנספח ב' לתקן 24, שקובע, שכאשר הישות משתמשת במודל לתמחור אופציות, המעריך אופציות שניתן לממשן רק בתום חיי האופציות, לא נדרשת התאמה בשל אי-יכולת לממשן במהלך תקופת ההבשלה (או תקופות אחרות במהלך חייהן), מאחר שהמודל האמור מניח שהאופציות אינן ניתנות למימוש במהלך אותן תקופות. בהתאם לסעיף זה, אי-יכולת המימוש כאמור לאורך תקופה במהלך חיי האופציה תובא בחשבון רק אם המודל שיושם לתמחור האופציה מניח שהאופציה ניתנת למימוש בכל זמן שהוא במהלך חייה.

בנוגע למגבלות סחירות החלות על אופציות שהוענקו לעובדים, מסביר תקן 24 (בסעיפים 16-17 לנספח ב') כי מגבלות הסחירות גורמות לעובדים לעיתים קרובות לממש את האופציות מוקדם, מכיוון שזוהי הדרך היחידה עבורם למצות את ההטבה שניתנה להם ולהפכה למזומנים. על כן, השפעת אי הסחירות של האופציות תובא בחשבון בקביעת אומדן משך החיים הצפוי של האופציות, בעת הערכת שווי האופציות במסגרת מודל B&S (ולא כניכיון של מחיר מנית הבסיס כפי שטענה החברה לעיל).

הנחיית רשות ניירות ערך: גילוי בדוח הדירקטוריון בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בתאגיד מדווח

רקע

בחודש יולי 2007, פרסמה רשות ניירות ערך (להלן – "הרשות") הנחיה לפי סעיף 36א'(ב') לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968, בנוגע לגילוי בדוח הדירקטוריון בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בתאגיד מדווח (להלן – "ההנחיה"). ההנחיה פורסמה על רקע המגמה, הקיימת בישראל ובעולם, להגברת השקיפות של תהליך הדיווח הכספי והעלאת רמת הבקרה הפנימית בתאגידים, לרבות הבקרה על תהליך הדיווח הכספי, כמו גם הגברת המודעות לה מצד התאגידים והמשתמשים בדוחות הכספיים.

חוק החברות, התשנ"ט - 1999 (להלן – "חוק החברות"), מחייב דירקטוריון של תאגיד ציבורי לערוך ולאשר את הדוחות הכספיים של התאגיד. בנוסף, תיקון 3 לחוק החברות, שהתקבל בשנת 2005, קובע כי על דירקטוריון החברה לקבוע מספר מזערי של דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית שיכהנו בו. בנוסף, נקבע בתיקון הנ"ל שעל דירקטור חיצוני בחברה ציבורית להיות בעל כשירות מקצועית או בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, וכי לפחות אחד מהדירקטורים החיצוניים יהיה בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. כך גיבש חוק החברות את ההכרה, כי לשם הבנת הדוחות הכספיים ודיון מעמיק בבקורות הפנימיות של התאגיד ובנושאים העולים מן הדוחות הכספיים, יש צורך בכשירות ומומחיות מיוחדים. כמו כן, מטיל חוק החברות על רואה החשבון המבקר את החובה לדווח ליו"ר הדירקטוריון על ליקויים מהותיים בבקרה החשבונאית של התאגיד, שנודעו לו אגב פעולות הביקורת. בנוסף לחוק החברות, גילוי דעת 76 של לשכת רואי חשבון בישראל (להלן - "גילוי דעת 76") קובע כללים והנחיות בדבר אופן ההתקשרות בין רואה החשבון המבקר לבין הגורמים בתאגיד המופקדים על בקרת העל בגוף המבוקר (קרי, בהתאם להגדרות שמופיעות בגילוי דעת 76, הגורמים האחראים על הפיקוח, הבקרה, וההכוונה של הגוף המבוקר) בקשר עם נושאי ביקורת הקשורים לענייני בקרת העל

(נושאים העולים אגב ביקורת הדוחות הכספיים, ולדעת המבקר הינם חשובים ורלבנטיים לאחראים על בקרת העל בהקשר לתהליך הדיווח הכספי והגילוי).
לאור הדרישות האמורות, הגיעה הרשות למסקנה כי גילוי הפעולות הננקטות על ידי האורגן המופקד על בקרת העל בתאגיד בקשר עם הליך אישור הדוחות הכספיים, בתוקף תפקידו כאחראי על בקרת העל, טרם אישורם של הדוחות בדירקטוריון התאגיד, מהווה פרט חשוב למשקיע סביר ויוסיף רבות לשקיפות התנהלות התאגיד ולהגברת אמון הציבור באיכות הדיווח בכלל ובאיכות הדיווח הכספי בפרט.

עיקרי הוראות ההנחיה

תאגיד מדווח יכול לדוח הדירקטוריון על מצב ענייני התאגיד בשנת הדיווח ובדוח הדירקטוריון לתקופת הביניים את הפרטים הבאים בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים של התאגיד:

- א. זהות האורגנים בתאגיד המופקדים על בקרת העל.
- ב. פירוט התהליכים שנקטו על ידי הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד, טרם אישור הדוחות הכספיים של התאגיד. בהקשר זה, יצינו שמותיהם ותפקידם של נושאי המשרה (כהגדרתם בחוק החברות), הנמנים על בקרת העל, אשר דנו בדוחות כאמור.

הרשות מציינת, כי הפרטים שתוארו לעיל אינם בגדר "רשימה סגורה" של נושאים לגביהם נדרש גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בתאגיד, אלא מהווים מסגרת כללית לגילוי, בכפוף לאמור בגילוי דעת 76.

תחילה ותחולה

תחילת ההנחיה ממועד פרסומה. ההנחיה אינה חלה על תאגיד בנקאי, על מבטח ועל תאגיד שפרק ה' 3 לחוק ניירות ערך התשכ"ח - 1968 (להלן - "חוק ניירות ערך") חל עליו ואינו מדווח על פי פרק ו' לחוק ניירות ערך (קרי, תאגיד "דואלי", שמניותיו נסחרות הן בבורסה בישראל והן בבורסה בחו"ל, והוא מדווח לבורסה בישראל בהתאם לדרישות הדיווח בחו"ל).

פרסומים של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות

הטיפול החשבונאי בחכירות קרקע ממינהל מקרקעי ישראל בעת אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)

רקע

בישראל, נוהגות חברות רבות לחכור קרקעות ממינהל מקרקעי ישראל (להלן – "קרקעות מנהל") לתקופות ארוכות (בדרך כלל, לכל הפחות 49 שנים). בדרך כלל, החכירות של קרקעות מינהל אינן כוללות העברת בעלות לחוכר, או אופציה לרכישת הקרקע, בתום תקופת החכירה. החכירות מסוג זה כוללות, בדרך כלל, תשלום מראש בסכום מסוים (דמי היוון) ולעיתים אף אופציה להארכת תקופת החכירה, תמורת תשלום נוסף. בהתאם לפרקטיקה החשבונאית שנהגה בישראל בנוגע לחכירת קרקעות מינהל, סווגו, בדרך כלל, הסכומים ששולמו כאמור בגין החכירה כרכוש קבוע (קרקע) במאזן החברה החוכרת, ולא נזקף בגינם פחת, זאת לאור הנטייה לראות בקרקעות מינהל נכס של החברה החוכרת, שהינו בעל אורך חיים בלתי מוגדר.

לקראת אימוץ תקני הדיווח הכספי הבינלאומיים (להלן – "IFRS") בישראל החל מהרבוע הראשון של שנת 2008, נדון נושא הטיפול החשבונאי בקרקעות מינהל בישיבות הוועדה המקצועית של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות (להלן – "המוסד לתקינה"). בחודש מרס 2007, פרסם המוסד לתקינה את עמדת הוועדה המקצועית שלו בנוגע להיבטים שונים של הטיפול החשבונאי בחכירת קרקעות מינהל בעת אימוץ תקני ה-IFRS¹ (להלן – "הפרסום").

¹ לפרסומים של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא תקני דיווח כספי בינלאומיים אין מעמד של תקן או הבהרה והם אינם מחייבים. פרסום זה מהווה הבעת עמדה בלבד שהתגבשה בדיוני הוועדה המקצועית.

להלן עיקרי הנושאים שנדונו בפרסום:

א. סיווג וטיפול חשבונאי בחכירות של קרקעות מנהל שאינן מסווגות כנדל"ן להשקעה²

רקע

תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17, "חכירות" (להלן - "IAS 17") קובע, בסעיף 14, כי חכירות של קרקע ומבנים מסווגות כחכירות תפעוליות או כחכירות מימוניות באותו אופן כמו חכירות של נכסים אחרים. אולם, מאפיין של קרקע הוא, שבדרך כלל לקרקע יש אורך חיים כלכליים בלתי מוגדר, ואם הבעלות אינה צפויה לעבור לחוכר בתום תקופת החכירה, החוכר אינו מקבל במהות את כל הסיכונים וההטבות הנלווים לבעלות. במקרה זה, חכירת הקרקע תסווג כחכירה תפעולית. תשלום, שבוצע בעת התקשרות בחכירה או בעת רכישה של נכס חכור (leasehold), שמטופלת כחכירה תפעולית, מייצג תשלומי חכירה מראש אשר מופחתים לאורך תקופת החכירה, בהתאם לתבנית קבלת ההטבות הגלומות בה.

עיקרי הדיון החשבונאי בפרסום

כאשר מדובר בחכירת קרקעות מינהל, כאמור, בדרך כלל אין העברת בעלות בתום תקופת החכירה ובמרביתן אין אופציה לרכישת הקרקע בתום תקופת החכירה. לכן, **חכירת קרקע ממינהל מקרקעי ישראל מהווה חכירה תפעולית**, למעט המקרים שבהם קיימת אופציה לרכישת הקרקע במחיר, הצפוי להיות נמוך מספיק (sufficiently lower) מהשווי ההוגן במועד בו ניתן לממש את אופצית הרכישה, כך שיהיה וודאי באופן סביר (reasonably certain), במועד ההתקשרות בחכירה, שאופצית הרכישה תמומש. הגדרת חכירת קרקעות המינהל כחכירה תפעולית מובילה להיותו של הסכום המהוון ששולם בתחילת החכירה (דמי ההיוון) מייצג תשלומי חכירה מראש, ולכן אין לסווג סכום זה כרכוש קבוע. סכום זה יופחת על פני תקופת החכירה.

² כהגדרת מונח זה בתקן חשבונאות בינלאומי מספר 40, "נדל"ן להשקעה", ראה/י בהמשך המאמר.

IAS 17 מגדיר "תקופת חכירה" כתקופה שאינה ניתנת לביטול, שלגביה החוכר סיכם חוזית על חכירת הנכס, ביחד עם תקופות נוספות כלשהן, שלגביהן קיימת לחוכר אופציה להמשיך את חכירת הנכס, בתשלום נוסף או ללא תשלום נוסף, כאשר, במועד ההתקשרות בחכירה, וודאי באופן סביר שהחוכר יממש את האופציה. בהתאם, על הישות לבחון, במועד ההתקשרות בחכירה, את אפשרות מימוש האופציה להארכת תקופת החכירה, אם קיימת אופציה כזו בידיה.

אם במועד ההתקשרות בחכירה, וודאי באופן סביר שהחוכר יממש את האופציה, החוכר יפרוס את תשלומי החכירה מראש על פני תקופת החכירה, לרבות תקופת הארכת החכירה (תקופת האופציה); אחרת, יפרסו תשלומי החכירה ששולמו מראש על פני תקופת החכירה המקורית, כפי שהיא מוגדרת בחוזה החכירה.

ב. הטיפול החשבונאי בסכומים ששולמו בגין חכירת קרקעות מינהל, שאינן מסווגות כנדל"ן להשקעה, בעת האימוץ לראשונה של תקני ה- IFRS

רקע

בעת האימוץ לראשונה של תקני ה- IFRS, על הישות ליישם למפרע את הוראות IAS 17. לכן, לצורך קביעת התקופה, שעל-פניה יפרסו דמי ההיוון בגין חכירת קרקעות המינהל, על הישות לבחון, אם במועד ההתקשרות בחכירה (ולא כיום) היה וודאי באופן סביר שהיא תממש את האופציה להארכת תקופת החכירה. יש לזכור, שתקן דיווח כספי בינלאומי מספר 1 - "אימוץ לראשונה של תקני דיווח כספי בינלאומיים" (להלן – "IFRS1") אוסר על קביעת אומדנים ב'ראיה לאחור' (Hindsight), וקובע, כי יש להסתמך על האומדנים שבוצעו לצורך יישום כללי חשבונאות מקובלים קודמים, ולהתאימם רק בגין הבדלים במדיניות החשבונאית.

עיקרי הדיון החשבונאי בפרסום

כיום, כבר מומשו אופציות להארכת תקופת החכירה בחכירות של קרקעות מינהל, שבוצעו לפני שנת 1957, לתקופה של 49 שנה. בהתאם לנתונים הקיימים כיום, התשלום שמשולם בעת מימוש האופציה להארכת תקופת החכירה הנו נמוך באופן משמעותי מהתשלום שבוצע בתחילת תקופת החכירה הראשונה ומהשווי ההוגן של זכויות חכירת הקרקע, ולפיכך, לאור מידע זה, נכון להיום, מדובר באופציה במחיר הזדמנותי, שוודאי באופן סביר שהחוכרים יממשו אותה. לכן, כאשר מדובר בחכירות שבוצעו לאחרונה, ניתן להשתמש במידע האמור לצורך בחינת תקופת החכירה, ולפרוס את סכום דמי ההיוון המקוריים, על-פני תקופת החכירה, הכוללת גם את תקופת הארכת החכירה. לעומת זאת, בחכירות שבוצעו לפני למעלה מעשר שנים, לא היה מידע לגבי התשלום שיידרש בעת מימוש האופציה להארכת תקופת החכירה, ולכן, במקרה זה, שלא כמו במקרה הקודם, לא ניתן להתחשב במידע שקיים כיום לגבי מחיר מימוש אופציית ההארכה בעת בחינת תקופת החכירה, ולפיכך, יש לפרוס את תשלומי דמי ההיוון המקוריים רק על פני תקופת החכירה הראשונה.

בעת האימוץ לראשונה של תקני ה-IFRS, ישויות שלא נהגו בעבר להפחית את תשלומי החכירה מראש בגין חכירת קרקעות מינהל, נדרשות לכלול במאזן הפתיחה שלהן (המאזן למועד המעבר לדיווח לפי תקני ה-IFRS³) את היתרה של תשלומי החכירה, לאחר הפחתה של הסכום, אשר היה נכון להפחיתו ממועד תחילת תקופת החכירה, בהתאם לניתוח דלעיל. סכומי ההפחתה שלא הופחתו בעבר ייזקפו לעודפים.

³ בהתאם ל-IFRS 1, "מועד המעבר" הינו היום בו מתחילה התקופה המוקדמת ביותר המוצגת כמספרי השוואה בדוחות הכספיים הראשונים שנערכים בהתאם ל-IFRS.

ג. הסיווג והטיפול החשבונאי בחכירות של קרקעות מינהל, שהינן נדל"ן להשקעה

רקע

תקן חשבונאות בינלאומי 40 (להלן - "IAS 40") ותקן חשבונאות מספר 16 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות (להלן - "תקן 16"), "נדל"ן להשקעה", מגדירים נדל"ן להשקעה כנדל"ן (קרקע או מבנה - או חלק ממבנה - או שניהם) המוחזק (על ידי הבעלים או על ידי חוכר בחכירה מימונית) לצורך הפקת הכנסות שכירות או לשם עליית ערך הונית, או שניהם, ושלא לצורך שימוש בייצור או הספקת סחורות או שירותים או למטרות מנהלתיות; או מכירה במהלך העסקים הרגיל. בהתאם לתקנים הנ"ל, לצורך מדידת נדל"ן להשקעה לאחר ההכרה בו לראשונה, ישות יכולה לבחור בין מודל העלות (מדידה לפי עלות, בניכוי פחת נצבר ובניכוי ירידות ערך) למודל השווי ההוגן (מדידת הנכס לפי שווי ההוגן וזקיפת הפרשי השווי התקופתיים לדוח רווח והפסד) כמדיניות אחידה לגבי כל הנדל"ן להשקעה שברשותה.

בנוסף, בהתאם ל-IAS 40 ולתקן 16, זכויות בנדל"ן, המוחזק על ידי חוכר בחכירה תפעולית, עשויות להיות מסווגות ומטופלות כנדל"ן להשקעה, אם ורק אם הנדל"ן היה מקיים אחרת את ההגדרה של נדל"ן להשקעה, והחוכר משתמש במודל השווי ההוגן לגבי הנכס שהוכר. יש לציין כי חלופה זו קיימת לישות לגבי כל חכירה תפעולית בנפרד.

עיקרי הדיון החשבונאי בפרסום

עקב האמור לעיל, עבור זכויות בנדל"ן, המוחזק על ידי חוכר בחכירה תפעולית, ומסווג כנדל"ן להשקעה, ניתן ליישם רק את מודל השווי ההוגן, ולא את מודל העלות (במקרה זה, הזכויות בקרקע, המוחזקות בחכירה תפעולית, יטופלו כזכויות בחכירה מימונית). בשל זאת, ומאחר וכאמור לעיל, על ישות ליישם מדיניות אחידה של טיפול חשבונאי (מודל העלות או מודל השווי ההוגן) לגבי כל הנדל"ן להשקעה שברשותה, בחירת חלופת

המדידה לפי שווי הוגן עבור זכויות בנדל"ן המוחזק על ידי חוכר בחכירה תפעולית ומסווג כנדל"ן להשקעה, תחייב בחירה באותה מדיניות עבור כל הנדל"ן להשקעה של הישות.

ד. מבנים שהוקמו על קרקעות מינהל

מבנים שהוקמו על קרקעות מינהל יסווגו כרכוש קבוע או כנדל"ן להשקעה בהתאם לשימוש המיועד להם. אורך החיים השימושיים של מבנה לא יעלה על תקופת החכירה, כמפורט לעיל. לצורך קביעת תקופת החכירה, סביר להניח, כי ישות שהקימה מבנה על קרקע בחכירה בסמוך לתום תקופת החכירה, בחנה את האפשרות להארכת תקופת החכירה והחליטה שמימוש אופציית ההארכה הוא כדאי, שכן אחרת לא היתה כלל מקימה את המבנה על קרקע זו. לפיכך, בהתקיים ההנחה לעיל, ניתן להפחית את הסכום שהושקע במבנה על פני אורך החיים השימושיים של המבנה, שלא יעלה על תקופת חכירה, אשר כוללת גם את תקופת הארכת החכירה.

ה. שימוש בשווי הוגן כעלות נחשבת ובמודל הערכה מחדש

לאור הטיפול בחכירות של קרקעות מינהל כבכירות תפעוליות, והעובדה, שהסכום המהוון ששולם בתחילת תקופת החכירה אינו מקיים את הגדרת רכוש קבוע, כאמור, לא ניתן להשתמש לגבי נכס זה בהקלה הכלולה ב- IFRS1, לפיה ניתן להשתמש בשווי ההוגן במועד המעבר כ"עלות נחשבת" (Deemed cost) שלו באותו מועד. כמו כן, לא ניתן ליישם את מודל ההערכה מחדש (כמוגדר בתקן בינלאומי מספר 16, "רכוש קבוע")⁴ למדידת נכס זה לאחר ההכרה הראשונית בו בספרים.

יש לציין, כי באופן עקרוני, אין מניעה מיישום מודל הערכה מחדש למבנה (ללא מרכיב הקרקע), אשר הוקם על קרקע בחכירת מינהל. עם זאת, בדרך כלל, להערכה מחדש של המבנה, ללא מרכיב הקרקע, לא תהיה השפעה משמעותית על הדוחות הכספיים, שכן בדרך כלל מרבית עליית הערך נובעת מעליית ערך של הקרקע ולא של המבנה.

⁴ לפי מודל ההערכה מחדש, יוצג פריט רכוש קבוע, שניתן למדוד את שווי ההוגן באופן מהימן, בסכום משוערך, שהוא שווי ההוגן במועד ההערכה מחדש, בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך שנצברו לאחר מכן.

הטיפול החשבונאי בעודף עלות שיוחס לפרויקט מחקר ופיתוח בתהליך, אשר נרכש בעסקת צירוף עסקים שבוצעה לפני 1 בינואר 2007, ואשר נזקף כהוצאה במועד הרכישה

רקע

בחודש מרס 2007, פורסם תקן חשבונאות ישראלי מספר 30, "נכסים בלתי מוחשיים" (להלן – "תקן 30"), המבוסס על תקן חשבונאות בינלאומי מספר 38, "נכסים בלתי מוחשיים" (IAS 38). תקן 30 קובע את הטיפול החשבונאי בנכסים בלתי מוחשיים שאינם מטופלים במסגרת תקנים חשבונאיים אחרים. התקן קובע הוראות בנוגע להכרה ומדידה ראשונית של נכסים אלה, וכן בנוגע למדידתם לאחר ההכרה הראשונית. כמו כן, התקן מחיל דרישות גילוי נרחבות בגין נכסים אלה.

עד לפרסומו של תקן 30, בהתאם לפרקטיקה החשבונאית שנהגה בישראל, אשר התבססה על התקינה החשבונאית האמריקנית בנושא, נזקפו עלויות מחקר ופיתוח לדוח רווח והפסד בעת התהוותן (למעט עלויות הנוגעות לתוכנה, שהוכרו כנכס במקרים מסויימים)¹. כמו כן, עודף עלות אשר יוחס לפרויקט מחקר ופיתוח בתהליך שנרכש בעסקת צירוף עסקים, נזקף לדוח רווח והפסד בעת הרכישה.

תקן 30 קובע, כי בשל הקושי בזיהוי נכס בלתי מוחשי שנוצר באופן פנימי, ובקביעת עלותו באופן מהימן, יש לסווג יצירת נכס מסוג זה לשלב מחקר ולשלב פיתוח. בהתאם לתקן, עלויות מחקר, כהגדרתן בתקן, ייזקפו לדוח רווח והפסד בעת התהוותן, ואילו עלויות פיתוח, כפי שהוגדרו בתקן, יוכרו כנכס אם ורק אם מתקיימים קריטריונים מסוימים

¹ הפרסומים האמריקניים עליהם התבססה הפרקטיקה בישראל בנושא הם:
FIN 4: Applicability of FASB, FAS 2: Accounting for Research and Development Costs
Statement No. 2 to Business Combinations Accounted for by the Purchase Method,
SOP 98-1, Accounting for the Costs of Computer Software Developed or Obtained for
Internal Use.

המפורטים בתקן. אם לא ניתן להבדיל בין שלב המחקר לבין שלב הפיתוח של פרוייקט עצמי ליצירת נכס בלתי מוחשי, יש לטפל ביציאה בגין פרוייקט זה כאילו התהוותה בשלב המחקר בלבד, כלומר, לזקוף אותה כהוצאה בעת התהוותה.

בנוסף, קובע תקן 30 שעל רוכש בעסקת צירוף עסקים להכיר בפרויקט מחקר ופיתוח בתהליך של הנרכש כנכס נפרד מהמוניטין, אם הפרויקט מקיים את הגדרת נכס בלתי מוחשי ושווי ההוגן ניתן למדידה באופן מהימן, וזאת אף אם הישות הנרכשת לא הכירה בפרויקט כנכס טרם הרכישה.

בהתאם לתקן 30, פרויקט מחקר ופיתוח בתהליך של ישות, הנרכשת במסגרת צירוף עסקים, מקיים את הגדרת נכס בלתי מוחשי, כאשר הוא:

- (א) מקיים את הגדרת נכס (קרי, משאב הנשלט על-ידי ישות כתוצאה מאירועי העבר, ואשר ממנו חזויות לזרום אליה הטבות כלכליות עתידיות); וכן
- (ב) ניתן לזיהוי, כלומר ניתן להפרדה או נובע מזכויות חזויות או משפטיות אחרות.

בחודש מאי 2007, פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות נייר המסכם את דיוניו בנושא הטיפול החשבונאי בעודף עלות שיוחס לפרויקט מחקר ופיתוח בתהליך, אשר נרכש בעסקת צירוף עסקים שבוצעה לפני 1 בינואר 2007, ואשר נזקף כהוצאה במועד הרכישה².

להלן עיקרי הפרסום:

תקן 30 קובע בהוראות המעבר שלו, כי פרויקט מחקר ופיתוח בתהליך, אשר נרכש במסגרת צירוף עסקים שבוצע לפני 1 בינואר 2007, המקיים את הגדרת נכס בלתי מוחשי

² לפרסומים של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא תקני דיווח כספי בינלאומיים אין מעמד של תקן או הבהרה והם אינם מחייבים. פרסום זה מהווה מהווה הבעת עמדה בלבד שהתגבשה בדיוני הוועדה המקצועית.

במועד הרכישה ואשר נזקף כהוצאה במועד הרכישה (בהתאם לפרקטיקה החשבונאית שהיתה נהוגה עד פרסום תקן 30), יוכר כנכס במועד תחילת התקן (1 בינואר 2007). סכום התיאום ייזקף ליתרת העודפים ליום 1 בינואר 2007. הוראה זו הינה מקבילה להקלה הקיימת בתקן דיווח כספי בינלאומי מספר 1, "אימוץ לראשונה של תקני IFRS" (IFRS1), לגבי ישויות אשר יאמצו את תקני ה- IFRS ברבעון הראשון של שנת 2008 ומועד המעבר שלהן לדיווח לפי תקני דיווח כספי בינלאומיים הוא 1 בינואר 2007.

משמעות יישום דרישה זו היא שפרויקט מחקר ופיתוח בתהליך שנרכש כאמור, יוכר כנכס ביום 1 בינואר 2007 לפי הסכום שהוערך במועד הרכישה המקורית, בתוספת יציאה עוקבת בגין פיתוח שמקיימת את הקריטריונים להכרה כנכס לפי הוראות התקן, ובניכוי הפחתה שנצברה (אם הנכס החל לשמש את הישות) והפסדים מירידת ערך שנצברו.

הטיפול החשבונאי בהשלכות המס יהיה בהתאם לתקן חשבונאות ישראלי מספר 19, "מסים על ההכנסה". התיאום בגין העתודה למס ייזקף לעודפים במקביל לזקיפת התיאום בגין הנכס לעודפים.

הטיפול האמור ייושם גם בנוגע לעסקת צירוף עסקים שהינה רכישה של חברה מוחזקת שאינה בת, בשינויים המחוייבים.

הטיפול החשבונאי בהתחייבויות למימון נדל"ן להשקעה, אשר נמדד בשווי הוגן

רקע

בשנים האחרונות התפתחה מגמה של עסקות לרכישת נדל"ן להשקעה, הממומנות כמעט במלואן (כ- 90%) באמצעות הלוואות non-recourse (הלוואות שהנכס היחיד שמשועבד לטובת ההחזר שלהן הינו נכס הנדל"ן להשקעה) ואשר יתרתן ממומנת באמצעות מקורות עצמיים של החברות המשקיעות (כגון הון עצמי ואג"ח).

תקן חשבונאות בינלאומי מספר 40, "נדל"ן להשקעה" (להלן - "IAS 40") מאפשר לישות לבחור בין מודל העלות (מדידה בעלות מופחתת, בניכוי הפסדים מירידת ערך) לבין מודל השווי ההוגן (מדידה בשווי הוגן, כאשר השינויים בשווי ההוגן מוכרים בדוח רווח והפסד) למדידה של נדל"ן להשקעה, לאחר ההכרה בו לראשונה בדוחות הכספיים. במקרים רבים, בוחרות חברות למדוד את הנדל"ן להשקעה שלהן תוך שימוש במודל השווי ההוגן; זאת בעוד שההתחייבויות ששימשו למימון אותו נדל"ן להשקעה (לרבות הלוואות non-recourse כדלעיל) נמדדות בעלות מופחתת. מדידה א-סימטרית זאת יוצרת עיוות (mismatch) חשבונאי עקב חוסר ההקבלה בין הוצאות והכנסות אשר נובעות ממדידת נכסים וממדידת ההתחייבויות ששימשו ישירות למימון ההשקעה בנכסים אלה (אשר ערך הכלכלי מושפע גם מערך הנכסים האמורים).

בחודש מאי 2007, פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות (להלן - "המוסד לתקינה") נייר המסכם את דיוניו בנושא הטיפול החשבונאי בהתחייבויות למימון נדל"ן להשקעה, אשר נמדד בשווי הוגן, בהתאם להוראות התקינה החשבונאית הבינלאומית¹.

¹ לפרסומים של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא תקני דיווח כספי בינלאומיים אין מעמד של תקן או הבהרה והם אינם מחייבים. פרסום זה מהווה הבעת עמדה בלבד שהתגבשה בדיוני הוועדה המקצועית.

עיקרי הפרסום האמור מובאים להלן:

הוראות התקינה הבינלאומית בנושא

תקן חשבונאות בינלאומי מספר 39, "מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה" (להלן - IAS "39") קובע בסעיף ההגדרות כדלקמן:

נכס פיננסי או התחייבות פיננסית בשווי הוגן דרך רווח או הפסד (A financial asset or a financial liability at fair value through profit or loss), הוא נכס פיננסי או התחייבות פיננסית המקיימים אחד מהתנאים הבאים:

(א)

(ב) בעת ההכרה לראשונה הוא מיועד על ידי הישות כשווי הוגן דרך רווח או הפסד.

ישות יכולה להשתמש בייעוד זה רק כאשר הוא מותר לפי סעיף 11א², או כאשר תוצאת פעולה זו תהיה מידע רלוונטי יותר, משום שמתקיים אחד מהתנאים הבאים:

(1) הייעוד מבטל או מקטין משמעותית חוסר עקביות במדידה או בהכרה (מצב

זה נקרא בעגה החשבונאית 'חוסר הקבלה חשבונאית' (mismatch))

שאחרת הייתה נוצרת ממדידת נכסים או התחייבויות או מהכרה ברווחים

ובהפסדים בגינם לפי בסיסים שונים; או

(2)

בבסיס למסקנות (Basis for conclusions) של IAS 39 מובהר, כי חלופת הייעוד כמכשיר פיננסי הנמדד בשווי הוגן דרך רווח או הפסד ניתנה לישויות, כדי למנוע מצבים, בהם נכסים והתחייבויות מסוימים נמדדים, או הרווחים וההפסדים בגינם מוכרים, על בסיסים שונים. עם זאת, חלופה זאת מותנית בקיומו של קשר כלכלי בין הנכסים לבין ההתחייבויות.

² סעיף זה דן באפשרות היעוד של מכשיר משולב, הכולל חוזה מארח ונגזר משובץ, כנכס פיננסי או כהתחייבות פיננסית בשווי הוגן דרך רווח או הפסד.

התחייבות עשויה להיות קשורה לנכס כאשר הנכס וההתחייבות חולקים סיכון שממנו ינבעו שינויים הפוכים/מנוגדים בשווי ההוגן, אשר נוטים לקזז האחד את השני, או כאשר הישות מחשיבה את ההתחייבות כמממנת את הנכס.

יש לציין, כי הוועדה לתקני חשבונאות בינלאומיים (ה- IASB) החליטה במכוון שלא לקבוע הנחיות מפורטות לגבי המקרים בהם חלופת המדידה לפי שווי הוגן דרך רווח או הפסד, כאמור לעיל, תיושם (כגון דרישת מבחני אפקטיביות, בדומה לאלו הנדרשים לצורך חשבונאות גידור, לשם ביסוס הקשר הכלכלי, כאמור לעיל, בין הנכסים לבין התחייבויות).

מהאמור לעיל עולה כי ישות, שדוחותיה הכספיים ערוכים לפי תקני ה- IFRS, יכולה לייעד התחייבויות פיננסיות, שנלקחו כמימון ישיר לרכישת נדל"ן להשקעה מסויים³, כהתחייבויות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד אם:

1. קיים קשר כלכלי בין השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה לבין שווי ההוגן של ההלוואה (כגון שיעור ריבית המשפיע בצורה הפוכה על השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה ועל השווי ההוגן של ההלוואה). כאמור, הקורליה הנדרשת לצורך הוכחת הקשר הכלכלי הינה ברמה נמוכה יותר מזו הנדרשת לחשבונאות גידור.
2. הטיפול החשבונאי בהלוואות לפי עלות מופחתת גורם לעיוות משמעותי בדוחות הכספיים.
3. יישום חלופת השווי ההוגן על ההלוואות תביא לצמצום משמעותי של העיוות.

³בניגוד להלוואות המשמשות כמקורות מימון כלליים של הישות.

פרסום של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא תקן חשבונאות בינלאומי מספר 32, "מכשירים פיננסיים: הצגה" ותקן חשבונאות בינלאומי מספר 39, "מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה" - אג"ח להמרה הצמודה למדד מחירים לצרכן או לשער מטבע חוץ

בחודש יולי 2007, פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות (להלן - "המוסד לתקינה") נייר, המסכם את דיוניו בנוגע לטיפול באג"ח להמרה הצמודה למדד מחירים לצרכן או לשער מטבע חוץ לפי תקן חשבונאות בינלאומי מספר 32 ותקן חשבונאות בינלאומי מספר 39 (להלן - "הפרסום")¹.

לצורך הבנת הנושא, מובא להלן הרקע הרלוונטי:

1. הגדרות רקע רלוונטיות

תקן חשבונאות בינלאומי מספר 32 - "מכשירים פיננסיים: הצגה"² (להלן - "IAS 32"), עוסק, בין השאר, בסיווג מכשירים פיננסיים כהתחייבויות או כמכשירים הוניים. IAS 32 מגדיר "התחייבות פיננסית" כדלקמן:

א. מחויבות חוזית:

- (1) למסור לישות אחרת מזומן או נכס פיננסי אחר, או
- (2) להחליף נכסים פיננסיים או התחייבויות פיננסיות עם ישות אחרת בתנאים פוטנציאליים נחותים לישות, או

¹ לפרסומים של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא תקני דיווח כספי בינלאומיים אין מעמד של תקן או הבהרה והם אינם מחייבים. פרסום זה מהווה הבעת עמדה בלבד שהתגבשה בדיוני הוועדה המקצועית. ² עם פרסום תקן דיווח כספי בינלאומי מספר 7 (IFRS 7), "מכשירים פיננסיים: גילוי", במרס 2006, שונה שמו של תקן חשבונאות בינלאומי מספר 32, שנקרא עד אז "מכשירים פיננסיים: גילוי והצגה" ל- "מכשירים פיננסיים: הצגה".

- ב. חוזה, אשר יסולק או עשוי להיות מסולק במכשיריה ההוניים של הישות והוא:
- (1) מכשיר לא נגזר, אשר לפיו הישות מחויבת או עשויה להיות מחויבת למסור מספר משתנה של מכשיריה ההוניים, או
 - (2) נגזר, אשר יסולק או עשוי להיות מסולק שלא בדרך של החלפת סכום קבוע של מזומן או נכס פיננסי אחר בתמורה למספר קבוע של מכשיריה ההוניים של הישות. לצורך כך, מכשיריה ההוניים של הישות אינם כוללים מכשירים, אשר הם כשלעצמם חוזים לקבלה עתידית או מסירה עתידית של מכשיריה ההוניים של הישות.

"מכשיר הוני" מוגדר ב - IAS 32 ככל חוזה המעיד על זכות שייר בנכסים של ישות לאחר חיסור כל התחייבויותיה. כמו כן, קובע IAS 32 כי כאשר המנפיק מיישם את ההגדרות האמורות לעיל, כדי לקבוע אם מכשיר פיננסי הוא מכשיר הוני ולא התחייבות פיננסית, המכשיר הוא מכשיר הוני, אם ורק אם שני התנאים, א' ו- ב' להלן, מתקיימים:

- א. המכשיר אינו כולל מחויבות חוזית:
- (1) למסור לישות אחרת מזומן או נכס פיננסי אחר, או,
 - (2) להחליף נכסים פיננסיים או התחייבויות פיננסיות עם ישות אחרת בתנאים פוטנציאליים נחותים למנפיק.

ב. אם המכשיר יסולק או עשוי להיות מסולק במכשיריה ההוניים של הישות, הוא:

- (1) מכשיר לא נגזר, שאינו כולל מחויבות חוזית של המנפיק למסור מספר משתנה של מכשיריו ההוניים, או
- (2) נגזר אשר יסולק רק על ידי החלפת סכום קבוע של מזומן או נכס פיננסי אחר בתמורה למספר קבוע של מכשירים הוניים של המנפיק. לצורך כך, המכשירים ההוניים של המנפיק אינם כוללים מכשירים, אשר הם כשלעצמם חוזים לקבלה עתידית או מסירה עתידית של מכשירים הוניים של המנפיק.

מחויבות חוזית, לרבות זו הנובעת ממכשיר פיננסי נגזר, אשר כרוכה או עשויה להיות כרוכה בקבלה עתידית או מסירה עתידית של מכשירים הוניים של המנפיק, אבל אינה מקיימת את תנאים א' ו-ב' דלעיל, אינה מכשיר הוני.

עוד קובע IAS 32, כי מנפיק של מכשיר פיננסי לא נגזר, נדרש לבחון את תנאי המכשיר הפיננסי, על מנת לקבוע אם הוא כולל גם רכיב התחייבות וגם רכיב הוני (להלן – **"מכשיר פיננסי מורכב"**). רכיבים אלו יסווגו בנפרד כהתחייבויות פיננסיות, נכסים פיננסיים או מכשירים הוניים.

תקן חשבונאות בינלאומי מספר 39 – "מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה" (להלן – IAS "39) מגדיר **"נגזר"** כדלקמן:

מכשיר פיננסי או חוזה אחר שנמצא במסגרת תחולת IAS 39, **אשר כולל את כל שלושת המאפיינים הבאים:**

- א. השווי שלו משתנה בתגובה לשינוי בשיעור הריבית, מחיר מכשיר פיננסי, מחיר סחורה, שער חליפין של מטבע חוץ, מדד מחירים או שערים, דירוג אשראי או מדד אשראי, או משתנה מוגדר אחר, בתנאי שבמקרה של משתנה לא פיננסי, המשתנה אינו ייחודי לצד לחוזה (לעיתים מכונה "הבסיס");
- ב. אינו מחייב השקעה ראשונית נטו או מחייב השקעה ראשונית נטו אשר הנה קטנה מזו שהיתה נדרשת בגין סוגים אחרים של חוזים, שתגובתם לשינויים בגורמי שוק צפויה להיות דומה, וכן
- ג. מסולק במועד עתידי.

בהתאם ל- IAS 39 **"נגזר משובץ"** הינו מרכיב של **מכשיר משולב** (Hybrid instrument) הכולל בתוכו גם חוזה מארח שאינו נגזר, וכתוצאה מכך, חלק מתזרימי המזומנים של המכשיר המשולב משתנים באופן הדומה לנגזר בפני עצמו.

2. הטיפול החשבונאי באגרת חוב להמרה לפי התקינה הבינלאומית

כפועל יוצא של ההגדרות האמורות לעיל, אגרת חוב (להלן – "אג"ח") שהינה המירה על-ידי המחזיק בה למספר קבוע של מניות רגילות של הישות, בתמורה לסכום קבוע של מזומן, הינה מכשיר פיננסי מורכב, הכולל, מנקודת מבטה של הישות המנפיקה, שני רכיבים: התחייבות פיננסית (הסדר חוזי למסירת מזומן או נכס פיננסי אחר) ומכשיר הוני (אופציית רכש המעניקה למחזיק בה את הזכות להמיר את המכשיר למספר קבוע של מניות רגילות של הישות בתמורה לסכום קבוע של מזומן). בהתאם, על הישות להציג במקרה זה את רכיב ההתחייבות ואת הרכיב ההוני בנפרד במאזנה.

לצורך זאת, ומאחר שכאמור מכשיר הוני הינו מכשיר המעיד על זכות שייר בנכסי הישות לאחר חיסור כל התחייבויותיה, על הישות לקבוע בתחילה את הערך בספרים של רכיב ההתחייבות הפיננסית על-ידי מדידת השווי ההוגן של התחייבות פיננסית דומה, שאין לה רכיב ההוני, ואילו ערכו של הרכיב ההוני יקבע כערך השיורי המתקבל מחיסור השווי ההוגן של ההתחייבות הפיננסית משווי ההוגן של המכשיר הפיננסי המורכב בכללותו.

הטיפול המתואר לעיל מתייחס, כאמור, לאג"ח שהנה המירה למספר קבוע של מניות בתמורה לסכום קבוע של מזומן. אולם, כאשר מדובר באג"ח להמרה הצמודה למדד המחירים לצרכן או למטבע חוץ, סכום המזומן שישולם בתמורה למספר קבוע של מניות הישות (קרי, מחיר המימוש של אופציית ההמרה) אינו קבוע אלא משתנה בהתאם לשינוי במדד המחירים לצרכן או בשער החליפין של מטבע החוץ, בהתאם לעניין. לכן, לכאורה, לא ניתן ליישם את הטיפול החשבונאי הנ"ל במקרה זה.

עולה השאלה – מהו אם כן הטיפול החשבונאי הנדרש, בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) במקרה של אג"ח להמרה הצמודה למדד המחירים לצרכן או לשער מטבע חוץ?

עיקרי הפרסום:

בהתאם להגדרות האמורות לעיל, ובייחוד סעיף ב(2) להגדרת התחייבות פיננסית, רכיב ההמרה של אג"ח להמרה, הצמודה למדד מחירים לצרכן או לשער מטבע חוץ הוא התחייבות פיננסית, מכיוון שאם תומר האג"ח למניות, הוא עשוי להיות מסולק בדרך של החלפת סכום משתנה של מזומן (מחיר המימוש הצמוד) תמורת מספר קבוע של מכשירים הונניים של הישות (מניות).

לפיכך, מבהיר הפרסום, כי אג"ח להמרה הצמודה למדד מחירים לצרכן או לשער מטבע חוץ אינה מכשיר פיננסי מורכב (מכשיר הכולל הן רכיב הוני והן רכיב התחייבות), אלא מכשיר משולב- חוזה מארח (אג"ח) שבו משובץ נגזר (אופציית ההמרה).

בהתאם ל- IAS 39, נגזר משובץ מופרד מהחוזה המארח על ידי מדידת השווי ההוגן של הנגזר המשובץ וייחוס שארית התמורה לחוזה המארח.

לכן, בעת ההכרה באג"ח לראשונה בספרים, יש למדוד את השווי ההוגן של זכות ההמרה (הנגזר המשובץ) באמצעות מודל להמחרת אופציות, ולייחס את שארית התמורה לאג"ח, המהווה את החוזה המארח.

בהתאם ל- IAS 39, לאחר ההכרה לראשונה, אופציית ההמרה נמדדת בשווי הוגן דרך רווח או הפסד, מכיוון שהיא נגזר. האג"ח תמדד לאחר ההכרה לראשונה בעלות מופחתת לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

עם זאת, מציין הפרסום, כי בהתאם לסעיף 11א ל- IAS 39, ניתן למדוד את המכשיר הפיננסי בכללותו בשווי הוגן דרך רווח או הפסד, אם מתקיימים תנאים מסוימים המפורטים בסעיף האמור. כמו כן, אם לא ניתן למדוד את השווי ההוגן של הנגזר המשובץ בנפרד, על הישות לייעד את החוזה המעורב בכללותו כמכשיר פיננסי הנמדד בשווי הוגן דרך רווח או הפסד.

הטיפול החשבונאי במסגרת התקינה החשבונאית הישראלית הנוכחית

בהתאם להוראות המעבר של תקן חשבונאות מספר 22 של המוסד לתקינה – "מכשירים פיננסיים: גילוי והצגה" (להלן – "תקן 22"), המתבסס על IAS 32, וכולל הגדרות זהות לאלו האמורות ב-IAS 32 לגבי התחייבות פיננסית ומכשיר הוני כדלעיל, בתקופה שבין 1 בינואר 2006 (מועד תחילת תקן 22) לבין 31 בדצמבר 2007, תוספת המימוש של כתבי אופציה, הנקובה בסכומים צמודי מדד מחירים לצרכן או בסכומים צמודי מטבע חוץ, וכן מחיר ההמרה של התחייבויות הניתנות להמרה הנקובות בסכומים צמודי מדד מחירים לצרכן או סכומים צמודי מטבע חוץ, ייחשבו כסכומים קבועים לצורך פסקה ב(2) בהגדרת התחייבות פיננסית האמורה לעיל.

בהתאם, לפי התקינה הישראלית הנוכחית, בתקופה האמורה, אג"ח להמרה הצמודה למדד מחירים לצרכן או לשער מטבע חוץ, שהינה המירה למספר קבוע של מניות, תחשב כאג"ח שהינה המירה למספר קבוע של מניות בתמורה לסכום קבוע של מזומן, ולפיכך, הטיפול החשבונאי בה יהיה בהתאם לנזכר לעיל לגבי אג"ח כאמור.

תקן חשבונאות בינלאומי מספר 32, "מכשירים פיננסיים: הצגה"¹ ותקן חשבונאות בינלאומי מספר 39, "מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה": הנפקת חבילה של ניירות ערך

רקע

תקן חשבונאות בינלאומי מספר 32, "מכשירים פיננסיים: הצגה" (להלן – "IAS 32") קובע את אופן ההצגה ואופן הפיצול של מכשיר פיננסי מורכב (מכשיר הכולל הן רכיב התחייבות והן רכיב הונו, כגון אגרת חוב להמרה) לרכיביו, אך אינו מתייחס לאופן הפיצול של חבילת ניירות ערך שהונפקה (חבילה הכוללת מספר סוגים של ניירות ערך, כגון מניות, אגרות חוב ואופציות). IAS 32 קובע כי פיצול מכשיר פיננסי מורכב בעת ההכרה בו לראשונה בדוחות הכספיים יבוצע על ידי קביעת השווי ההוגן של רכיב ההתחייבות ויחוס שארית התמורה לרכיב ההוני (להלן – "גישת השארית").

תקן חשבונאות מספר 22 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות (להלן – "המוסד לתקינה") – "מכשירים פיננסיים: גילוי והצגה" (להלן – "תקן 22") קובע במסגרת סעיף 15ב², בין היתר, כי שוויה ההוגן של חבילת ניירות ערך שהונפקה, יפוצל, בעת ההכרה הראשונית בה בדוחות הכספיים, למכשירים הפיננסיים השונים המרכיבים את החבילה, לפי יחס שווים ההוגן (אם אחד או יותר מהמכשירים הפיננסיים המרכיבים את החבילה נסחרים בשוק פעיל, מחירים בשוק מהווה אומדן אמין לשווים ההוגן).

עולה השאלה: בהתאם לתקני ה – IFRS, כיצד יש לפצל את השווי ההוגן של חבילת ניירות ערך שהונפקה?

¹ עם פרסום תקן דיווח כספי בינלאומי מספר 7 (IFRS 7), "מכשירים פיננסיים: גילוי", במרס 2006, שונה שמו של תקן חשבונאות בינלאומי מספר 32, שנקרא עד אז "מכשירים פיננסיים: גילוי והצגה" ל- "מכשירים פיננסיים: הצגה".

² תקן 22 מתבסס על IAS 32. אולם, אחד ההבדלים ביניהם הינו שסעיף 15ב' האמור קיים בתקן 22 ואינו קיים ב- IAS 32.

בחודש יולי 2007, פרסם המוסד לתקינה נייר המסכם את דיוניו בנושא הטיפול החשבונאי בהנפקת חבילת ניירות ערך לפי IAS 32 ותקן חשבונאות בינלאומי מספר 39, "מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה" (להלן - "IAS 39") (להלן - "הפרסום")³.

להלן עיקרי הדיון המובאים בפרסום:

בבסיס למסקנות (Basis for conclusions) של IAS 32, מובא תיאור של תהליך תיקונו של IAS 32 בהקשר לנושא פיצול מכשיר פיננסי מורכב לרכיביו. בהתאם לתיאור זה, בעבר התיר IAS 32 שתי גישות לפיצול מכשיר פיננסי מורכב: גישת שווי הוגן יחסי וגישת השארית. אולם, בעת פרסומו של IAS 39, נקבע כי התחייבות פיננסית תימדד בעת ההכרה לראשונה בשוויה ההוגן. לפיכך, גישת שווי הוגן יחסי (בנוגע לפיצול מכשיר פיננסי מורכב לרכיב ההתחייבות הפיננסית ולרכיב ההון) היתה עלולה להביא לכך שמדידה של התחייבות פיננסית לא תהיה בהתאם ל- IAS 39 (היא היתה עלולה להביא לכך שהסכום בו תמדד ההתחייבות בעת ההכרה הראשונית בה יהיה שונה משוויה ההוגן, וזאת עקב ייחוס השווי ההוגן הכולל של המכשיר הפיננסי המורכב לרכיב ההתחייבות ולרכיב ההון בהתאם ליחסי השווי ההוגן של כל אחד מהם).

בנוסף, אם רכיב ההתחייבות של מכשיר פיננסי מורכב מסווג, לאחר ההכרה לראשונה בו כדלעיל, כמכשיר הנמדד בשווי הוגן דרך רווח או הפסד, ישות עשויה להכיר ברווח או בהפסד מידי לאחר ההכרה לראשונה, אם היא מיישמת את גישת השווי ההוגן היחסי (שכן בעת ההכרה לראשונה, הסכום שייחוס לרכיב ההתחייבות הפיננסית עשוי להיות שונה משוויו ההוגן של רכיב זה, ולפיכך, במצב זה, העמדת הרכיב האמור על שוויו ההוגן, שתתבצע מיד לאחר ההכרה בו לראשונה, כנגד רווח או הפסד, תביא להכרה מיידית ברווח או בהפסד). אולם, הכרה ברווח או בהפסד באופן מידי לאחר ההכרה לראשונה

³ לפרסומים של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא תקני דיווח כספי בינלאומיים אין מעמד של תקן או הבהרה והם אינם מחייבים. פרסום זה מהווה הבעת עמדה בלבד שהתגבשה בדיוני הוועדה המקצועית.

עומדת בסתירה להוראה ב- IAS 39, לפיה כתוצאה מהכרה ברכיבים של מכשיר בנפרד לא יוצר רווח או הפסד.

מהדיון לעיל עולה כי, בניגוד לאמור בנושא זה בתקן 22 כדלעיל, בעת יישום תקני ה – IFRS, בנוגע להנפקת חבילת ניירות ערך, יש לקבוע תחילה את השווי ההוגן של התחייבויות פיננסיות, אשר נמדדות, בהתאם ל- IAS 39, בשווי הוגן דרך רווח או הפסד, ולאחר מכן לקבוע את השווי ההוגן של התחייבויות פיננסיות שנמדדות בשווי הוגן רק בעת ההכרה בהן לראשונה, ושארית התמורה תיוחס לרכיבים הוניים.

דוגמא (שאינה כלולה בפרסום)

להלן מובאת דוגמא מספרית (שאינה כלולה בפרסום), הממחישה את הטיפול החשבונאי בהנפקת חבילת ניירות ערך לפי הוראות תקן 22, ומנגד את הטיפול החשבונאי הנדרש תחת IFRS בהתאם לפרסום:

ביום 31 בדצמבר 2006, הנפיקה חברה, בתמורה לסך של 1,000,000 ש"ח, חבילה הכוללת את המכשירים שלהלן:

(א) אג"ח הניתנות להמרה למניות רגילות. האג"ח הנ"ל צמודות לשער החליפין של הדולר.

(ב) מניות רגילות

להלן נתונים בדבר השווי ההוגן של המכשירים הכלולים בחבילה.

(א) אג"ח הניתנות להמרה למניות רגילות - 600,000 ש"ח [שווי אופציית ההמרה (הצמודה לדולר) הינו 200,000 ש"ח ושווי החוזה המארח הינו 400,000 ש"ח].

(ב) מניות רגילות – 500,000 ש"ח.

הדוגמא מתעלמת מהשפעת המסים על ההכנסה ומעלויות הנפקה וייחוסן למרכיבי החבילה השונים.

פתרון:

1. תקינה ישראלית

ייחוס תמורת החבילה ליום 31 בדצמבר 2006:

ש"ח

1,000,000	תמורה
$1,000,000 * 600,000 / 1,100,000 = 545,455$	אג"ח ניתנות להמרה
$1,000,000 * 500,000 / 1,100,000 = 454,545$	מניות רגילות

פיצול אג"ח הניתנות להמרה לרכיביו ליום 31 בדצמבר 2006:

ש"ח

545,455	תמורה
<u>400,000</u>	רכיב התחייבותי
145,455	אופציית ההמרה

ייחוס תמורת החבילה ליום 31 בדצמבר 2006:

ש"ח

400,000	רכיב התחייבותי
145,455	אופציית ההמרה
454,545	מניות רגילות

2. תקינה בינלאומית

ייחוס תמורת החבילה ליום 31 בדצמבר 2006:

<u>ש"ח</u>	
1,000,000	תמורה
200,000	אופציית ההמרה ⁴
<u>400,000</u>	מרכיב התחייבותי של אג"ח הניתנות להמרה
1,000,000-200,000-400,000=400,000	מניות רגילות (להן מוקצה הערך השאריתי)

**השוואת תוצאות הטיפול בהנפקת חבילה בין התקינה החשבונאית הישראלית
לתקינה החשבונאית הבינלאומית:**

המכשיר	תקינה חשבונאית ישראלית	תקינה חשבונאית בינלאומית
	<u>הסכום המיוחס בש"ח</u>	
אופציית ההמרה	145,455	200,000
מרכיב התחייבותי של אג"ח הניתנות להמרה	400,000	400,000
מניות רגילות	<u>454,545</u>	<u>400,000</u>
	1,000,000	1,000,000

⁴ אופציית ההמרה במקרה זה מטופלת תחת תקני ה-IFRS כמכשיר נגזר הנמדד בשווי הוגן דרך רווח או הפסד (ראה/י גם מאמר נפרד באגרת זו בנושא הטיפול באג"ח צמודה למדד המחירים או למט"ח לפי תקני ה-IFRS). כאמור, הדוגמא מתעלמת מעלויות הנפקה, עם זאת, יש לציין, כי עלויות ההנפקה בגין אופציית ההמרה הנ"ל, בהיותה מכשיר הנמדד בשווי הוגן דרך רווח או הפסד, נזקפות מיידית לדוח רווח והפסד, ואינן מנוכות מהסכום בו מוכרת האופציה בספרים.

פרסום של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא תקן חשבונאות בינלאומי 19, "הטבות עובד": נכסי תוכנית של הטבה מוגדרת

רקע

א. תקן חשבונאות בינלאומי מספר 19 – "הטבות עובד"

תקן חשבונאות בינלאומי מספר 19, "הטבות עובד" (להלן – "IAS 19") דן בסוגים שונים של הטבות, שניתנות על ידי מעבידים לעובדים, כגון הטבות לזמן קצר, הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות אחרות לזמן ארוך והטבות בגין פיטורים.

בנוגע לתוכניות הטבות לאחר סיום העסקה (כגון פנסיה וכד'), מבחין IAS 19 בין

תוכנית הפקדה מוגדרת לבין תוכנית הטבה מוגדרת.

בהתאם ל - IAS 19, **תוכנית הפקדה מוגדרת**, הינה תוכנית הטבות לאחר סיום העסקה לפיה מחויבת הישות להפקיד סכומים קבועים בישות נפרדת (קרן) כאשר לישות המפקידה לא תהיה כל מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים, במידה שבקרן לא יצטברו מספיק נכסים לתשלום כל ההטבות לעובד המתייחסות לעבודתו בתקופה הנוכחית ובתקופות קודמות. **תוכנית הטבה מוגדרת**

הינה כל תוכנית הטבות לאחר סיום העסקה שאינה תוכנית הפקדה מוגדרת.

המשמעות – בתוכנית הפקדה מוגדרת הסיכונים האקטואריים (שההטבות תהינה נמוכות ממה שנצפה מראש) וכן סיכוני ההשקעה (שהנכסים שהושקעו לא יספיקו לכסות את ההטבות הצפויות) נופלים על העובד, ולפיכך הישות אינה נותנת ביטוי בספריה לסיכונים אלו. מאידך, בתוכנית הטבה מוגדרת, קיימת לישות מחויבות להעניק לעובדים את ההטבות המוסכמות, ולפיכך הסיכונים האקטואריים נופלים למעשה על הישות, והיא תיתן לסיכונים אלה ביטוי בספריה.

בהתאם ל - IAS 19, התחייבות של ישות לתשלום הטבות במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת, מוצגת בדוחות הכספיים לפי הערך הנוכחי של המחויבות להטבה מוגדרת, שנמדד על בסיס אקטוארי, בניכוי השווי ההוגן של "נכסי התוכנית". תשלומים שבוצעו

לקופות או לקרנות, אשר אינם עומדים בהגדרת "נכסי תוכנית" האמורה ב- IAS 19 (ראה/י הגדרה בהמשך), מוכרים במאזן כנכס, ולא מקוזזים מההתחייבות להטבה מוגדרת.

ההוצאות בגין שני סוגי התוכניות האמורות מוכרות עם מתן השירות על-ידי העובד. עם זאת, בהתאם ל- IAS 19, בניגוד להטבות לאחר סיום ההעסקה, ישות תכיר בהטבות בגין פיטורים כהתחייבות וכהוצאה, כאשר, ורק כאשר, היא מפטרת את העובד, וזאת מכיוון שהאירוע שיוצר את המחויבות מצד הישות הוא הפיטורים ולא השירות של העובד.

ב. חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג – 1963

בישראל קיים חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג - 1963 (להלן – "חוק פיצויי פיטורים") אשר קובע, כי כל עובד שעבד במשך שנה אחת לפחות ופוטר זכאי לפיצויי פיטורים מהמעביד. כמו כן, עובד שעבד עד הגיעו לגיל פרישה זכאי לפיצויי פיטורים. החוק מונה מצבים נוספים בהם המעביד נדרש לשלם פיצויי פיטורים. מעבר לכך, חברות רבות נוהגות לשלם פיצויי פיטורים גם לעובדים אשר עזבו את החברה מרצונם.

בהקשר ליישום IAS 19 בנסיבות הקיימות בישראל, כמתואר לעיל, עולות

הסוגיות הבאות:

1. האם המחויבות לתשלום פיצויי פיטורים בישראל נכנסת, תחת IAS 19, לגדר "תוכנית הטבות לאחר סיום העסקה" או שמא היא בתחולת "הטבות בגין פיטורים" כאמור לעיל?
2. במידה והמחויבות לתשלום פיצויי פיטורים בישראל נכנסת לגדר "תוכנית הטבות לאחר סיום העסקה" – האם הסכומים שנצברו במסגרת ביטוחי המנהלים, קופה מרכזית לפיצויים וקרנות פנסיה של עובדים מהווים "נכסי תוכנית" כהגדרתם ב- IAS 19?

פרסום המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות (להלן – "המוסד לתקינה")

בחודש יולי 2007, פרסם המוסד לתקינה נייר המסכם את דיוניו בנושא תקן חשבונאות בינלאומי 19, "הטבות עובד": נכסי תוכנית של הטבה מוגדרת (להלן – "הפרסום")¹.

עיקרי הפרסום מובאים להלן:

א. המחויבות לתשלום פיצויי פיטורים בישראל תחת IAS 19

לאחר דיונים שנערכו בנושא במסגרת המוסד לתקינה, לרבות היועצות בוועדה לפרשנויות של דיווח כספי בינלאומי (IFRIC) של המוסד הבינלאומי לתקינה בחשבונאות, סוכם כי **פיצויי פיטורים בישראל הינם בגדר תכנית הטבת עובד מוגדרת** המוענקת לו לאחר סיום ההעסקה, מכיוון שחבות המעביד להטבה זו נוצרת למעביד במהלך תקופת השירות של העובד, ולא בעת הפיטורים, ולפיכך אינה נכנסת לגדר "הטבות בגין פיטורים".

ב. הסכומים שנצברו במסגרת ביטוחי המנהלים, קופה מרכזית לפיצויים

וקרנות פנסיה של עובדים תחת IAS 19

כל ישות נדרשת לבחון אם ביטוחי מנהלים, קופה מרכזית לפיצויים וקרנות פנסיה של עובדים, שאינם בגדר סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורים, מהווים "נכסי תוכנית" בידיה, כהגדרתם ב - IAS 19 (ראה להלן) וליישם את הטיפול החשבונאי בהתאם לתוצאות הבחינה.

¹ לפרסומים של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא תקני דיווח כספי בינלאומיים אין מעמד של תקן או הבהרה והם אינם מחייבים. פרסום זה מהווה הבעת עמדה בלבד שהתגבשה בדיוני הוועדה המקצועית.

בהקשר זה יש לבחון, בין היתר, את האמור להלן:

1) IAS 19 מגדיר "נכסי תוכנית" (Plan assets) ככוללים:

(א) נכסים המוחזקים על ידי קרן הטבות עובד לזמן ארוך

נכסים המוחזקים על ידי קרן הטבות עובד לזמן ארוך (למעט מכשירים פיננסיים בלתי ניתנים להעברה שהונפקו על ידי הישות המדווחת) אשר:

(א) מוחזקים על ידי ישות (קרן) שהינה נפרדת מבחינה משפטית מהישות המדווחת, וקיימת רק בכדי לשלם או לממן הטבות עובד; וכן

(ב) זמינים לשימוש רק בכדי לשלם או לממן הטבות עובד, אינם זמינים לנושים של הישות המדווחת (אף במקרה של פשיטת רגל), ולא ניתן להחזירם לישות המדווחת, אלא אם:

(i) הנכסים הנותרים של הקרן מספיקים על מנת לעמוד בכל המחויבויות המתייחסות להטבות עובד של התוכנית או של הישות המדווחת; או

(ii) הנכסים מוחזרים לישות המדווחת על מנת לפצותה בגין הטבות עובד שכבר שולמו.

(ב) פוליסות ביטוח כשירות

פוליסות ביטוח כשירות הן פוליסות ביטוח² שהונפקו על ידי מבטח, שאינו צד קשור (כהגדרתו בתקן חשבונאות בינלאומי 24, "גילויים בהקשר לצד קשור") של הישות המדווחת, אם התקבולים של הפוליסה:

(א) ניתנים לשימוש רק בכדי לשלם או לממן הטבות עובד בהתאם לתוכנית להטבה מוגדרת; וכן

(ב) אינם זמינים לנושים של הישות המדווחת (אף במקרה של פשיטת רגל) ולא ניתן לשלם אותם לישות המדווחת, אלא אם מתקיים אחד מהשניים:

(i) התקבולים מייצגים נכסים עודפים שאינם נדרשים על מנת שהפוליסה תעמוד בכל המחויבויות המתייחסות להטבות עובד; או

² פוליסת ביטוח כשירה אינה בהכרח חוזה ביטוח, כהגדרתו בתקן הבינלאומי לדיווח כספי מספר 4, "חוזי ביטוח".

(ii) התקבולים מוחזרים לישות המדווחת על מנת לפצותה בגין הטבות עובד שכבר שולמו.

2) סעיף 26 לחוק פיצויי פיטורים

סעיף 26 לחוק פיצויי פיטורים קובע כי:

"(א) סכומים ששולמו במקום פיצויי פיטורים לפי סעיף 14, או שהופקדו לפי סעיף 20 או לפי סעיף 21, או ששולמו לקופת גמל לתשלום פיצויי פיטורים או ששולמו או שהופרשו לקופת גמל לקצבה

1) אינם ניתנים להחזרה, להעברה, לשעבוד או לעיקול; הוראה זו לא תחול על סכום ששולם או הופקד כאמור בעד עובד שבינתיים חדל לעבוד בנסיבות שאינן מזכות אותו בפיצויי פיטורים, אלא אם הסכום מיועד גם לביטוח קצבה ולא נקבע בהסכם קיבוצי או בהסכם אחר שהוא ניתן להחזרה או להעברה;

2) אינם חלק מנכסי המעביד במקרה של פטירה, פשיטת רגל או פירוק, במידה שתביעות העובדים לפי חוק זה לא סולקו.

(ב) הוראות סעיף זה יחולו גם לגבי ריבית והפרשי הצמדה שנוספו על סכומים כאמור."

3) סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורים

סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורים קובע כי:

"תשלום לקופת-תגמולים, לקרן פנסיה או לקרן כיוצא באלה, לא יבוא במקום פיצויי- פיטורים אלא אם נקבע כך בהסכם הקיבוצי החל על המעביד והעובד ובמידה שנקבע, או אם תשלום כאמור אושר על ידי שר העבודה ובמידה שאושר."

(4) חוזר גמל 2003/5 של אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

חוזר גמל 2003/5, "משיכת כספים מקופות גמל לפיצויים על ידי מעביד", שפורסם בחודש מאי 2003 על ידי אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, מבהיר ומסדיר את המקרים החריגים, בהם זכאי המעביד, או חליף המעביד, למשוך כספים מחשבונו בקופת גמל לפיצויים, שהינם ברוח סעיף 26 לחוק פיצויי פיטורים וההגדרות בתקן חשבונאות בינלאומי 19, המצוינים לעיל.

מסקנות הוועדה המקצועית של המוסד לתקינה

הוועדה המקצועית של המוסד לתקינה קיימה דיון בנושא זה וגיבשה הבנה, כי בהתאם לחוק פיצויי פיטורים וחוזר גמל 2003/5, נראה כי פוליסות ביטוחי המנהלים, הקופות המרכזיות לפיצויים וקרנות הפנסיה לגבי עובדים, שאינן בגדר סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורים, מקיימים, במתכונתם הנוכחית, את ההגדרה של "נכסי תוכנית" ב- IAS 19. יחד עם זאת, קיימות דעות כי בעת פירוק של חברה, יכול המפרק להשתמש בכספים שהפקידה החברה בחלק מהתוכניות האמורות לעיל, שלא למטרת תשלום פיצויי פיטורים לעובדי החברה. לפיכך, על כל ישות לבחון היטב את תנאי התוכניות שבידיה, כדי לקבוע אם הם מקיימות את ההגדרה של "נכסי תוכנית" ב- IAS 19.